Број 83 У Новом Саду, у петак 17. (30.) априла 1909. Година XLIV.

«Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи : вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот од ивице врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

ПОЗИВ НА ЗБОР.

Драга браћо!

Не може нам бити све једно; колико ћемо плаћати земљарине, (порезе на земљу.) Не може нам бити све једно: У коју је врсту (класу) убележен наш посед у катастру, јер од тог зависи величина порезе наше.

Ове смо године добили нов закон (V. законски чланак од 1909. године.) Тај нам закон даје права, да тражимо исправљање досадањег катастера, да тражимо нову класификацију појединих парцела, ленија и читавих хатарева. Нов закон нам даје права, да тражимо, како би се укинула несаразмерност, (неправда) при плаћању земљарине, где таква несаразмерност постоји. То право има и наше варошко представништво, а имају га и 20 поседника. Још само 2 месеца имамо то право, а после ће се оно угасити.

Исправка катастера је давнашња жеља наша, то захтева корист наша. С тога вас браћо поседници и све пријатеље наше, позивамо на јаван збор, да се о нашем предлогу договоримо.

Збор ће бити у Новом Саду

у Св. Јовановској порти

у недељу 19. априла (2. маја) тачно у 3 сахата по подне.

ДНЕВНИ РЕД ЗБОРА:

Пореза и исправљање катастра.

Драга браћо!

Само ко куца отвориће му се! Само ко тражи, може постићи успехе! Зато дођите што многобројније!

У Новом Саду, 16 (29.) априла 1909. год

Јова Јерковић, Живко Салаћан, Панта Јовановић-Беба, Лаза Саранда, Стеван Дотлић, Паја Дотлић, Ђока Фратуцан, Коста Кантарџић, Драгутин Сланкаменац, Илија Костић, Зарија Јовановић, Стева Бајић, Јован Мијатовић-Рашан, Влада Гојков, Лаза Влашкалић.

Веса Летић, Зарија Шилић, Мишко Шилић, Пера Пејић-Дида, Глиша Ракић.

Јоца Крстић, Рада Крстић.

Шта је ново!

LXXI.

У Новом Саду је у недељу збор. Сазвали су га наши ратари и економи. Тиче се порезе, тиче се земљарине.

А кад се тиче порезе, кад се тиче земљарине, онда се то тиче свију нас. Тиче се и нас у Угарској, тиче се и нас у Хрватској и Славонији У томе имамо један закон.

Кад се у сабору градио тај закон, сви су мислили само на рат. А данас се мисли и говори о велеиздајничкој парници, о одступању угарске владе, о збацивању турског султана. Није ни могуће а да се о том не мисли и не говори.

Сад је дошло и то питање: А колико ћемо од сад плаћати порезе на земљу? И добро је, што је дошло и то питање.

Кад је пре 30 и више година грађен катастер, ми у оним комисијама нисмо имали ни рода ни помоз бога. Наше су земље стрпали у вишу класу, но друге земље, које су исте као и наше, па често и боље од наших

Сад је дошао закон, да се могу исправити те „несаразмере“. Закон каже „несаразмере“, а ми то зовемо чисто српски — „неправде“.

Кад је реч о исправљању, добро би било да је закон одредио, да се истражи и исправи све. Тако је у другим државама од времена на време. Но код нас тражи закон, да се само у оним општинама исправља где то траже одређене власти, или општинско заступство, или 20 поседника.

Закон пита: Хоћеш ли? Чисто изгледа: Ко пита, тај радо не даје! И онда је остављен за то рок само од 3 месеца, а скоро је већ месец дана прошао. Која општина пропусти то време, или се поседници не сете, узеће се, да њих ништа не жуљи. У овом погледу је закон као мати, која се не сећа детета, док се то дете не заплаче. А ја бих рекао да нису најбоље матере, које прво чекају на детињи плач. Ја знам матера, које не чекају на то.

Но закон је закон. Кад је да плачемо, онда хајде да плачемо. Заплакаћеом у недељу, да ће се далеко чути. А узрока имамо и сувише.

Само журимо с плачом. Јер ако прођу она 3 месеца, неће нас се сетити ни онда, ако дођемо и плачемо. А како треба плакати, видићемо у недељу у Новом Саду и ми ћемо о томе опширно писати у „Застави“, јер није доста само плакати. Мора се плакати по параграфима, јер иначе цео плач не вреди ништа.

Нека буде успешан збор у Новом Саду.

* * *

Иду избори за епархијску скупштину темишварску. И ко не зна да је тако, морао би то погодити по оним лажима и клеветама, које против радикала сипају алмажани и либерали. У лажи траже спас. Лаж им је и отац и мајка, јер нити што вреде, нити имају љубав народа, па ако им лажи не помогну, нико неће.

„Застава“ не може стално да се осврће на те лажи, она има преча посла. Она се тек по кад кад окрене и довикне онима који лажу за њом: — Марш натраг!

„Браник“ и „Српски Глас“ упоредо трче за српском народном радикалном странком. Са разглављеним вилицама и промуклим гласом халачу: Јадни народе! Сећаш ли се шта су ти радикали обећали „Обећавали су куле и градове и обилате при помоћи за школе, чим се манастири издаду под аренду. И гле сад! Нема новаца за издржавање српских школа и господа радикали (школски савет) заповедају у темишварској епархији да за издржавање школа удари нов прирез на народ. Па шта је с обећањима господо радикалска и шта ће бити с оним стотинама хиљада прихода од манастира?

Па да кажемо! Манастирске земље су на велику жалост свију оних, који су лизали калуђерске тањире, издате народу под закуп. И биће доиста го лишње више стотине хиљада круна чиста прихода. И ти ће се приходи употребити на помагање школа. И школски савет је наредио свима епархијама, па и епархији темишварској, да попишу све општине, којима је потребна помоћ и колико. — А нема ни речице истине у томе, да је школски савет наредио темишварској епархији да за издржавање школа удари нов принос на народ. То је сасвим обична, ординарна лаж либералска и алмажанска — пред изборе. Нека штампају од речи до речи онакву наредбу школског савета, ако постоји и нека донесу званичан број те наредбе. Али они не могу то, јер не постоји таква наредба. Него су донели ту лаж и „Браник“ и „Српски Глас“ заједно. Па да би „Браник“ могао казати: Та мора да је истина, кад ето то исто каже и „Српски Глас“. А „Српски Глас“ да би могао казати: Та мора да је истина, јер ето то исто пише и „Браник“.

Ја добро познајем те људе из темишварске епархије, који су то — уприличили. И људи, који имају такав ђон на образу, а такав образ на ђону свом, хоће још и даље да управљају по темишварској епархији. Истину вам кажем: Ко је кадар да усред бела дана узме такву лаж у уста своја, тај је кадар да се сред ноћи увуче у цркву и стрпа сребрно кандило пред иконом Матере Божије у џеп свој.

И још нешто су изнели на јавност. Говоре како су у Лукаревцу и Краљевцу (у банатској Црној Гори), школе трошне, да ће се затворити, ако их не оправе. И како није ни бриге радикале за то.

Да ти људи, који тако пишу вреде само мало више мастила и хартије, о овом би се могло много писати. Та баш ти људи, који ово пишу, место да су упућивали општине у Црној Гори да иште припомоћ од саборског одбора, они су лагали тим општинама, да саборски одбор за њих нема новаца и неће да им помогне. Та је ли и прошли школски надзорник радио на томе, да општине у банатској Црној Гори добију припомоћ? Он не, а други су после писали: — За највећу сиротињу нема „радикални“ саборски одбор новаца. Ти су људи волели и да гину наше народне школе, само да се не може казати: Саборски одбор учинио је нешто за те школе.

И кад на изборима пропадну лажљивци и фарисеји, не чудите се зашто је то било. Лаж где руча, тамо не вечера, јер је још пре вечере — баце напоље.

Догађаји у Турској.

Досада силни, неограничени деспота, Абдул Хамид, од прекјуче је роб и то роб доживотни, а тридесетогодишњи сужањ, Мухамед Решад, успео се на отомански престо, као султан Мухамед V.

Свргнутога султана Абдул Хамида отпратили су прекјуче у Солун, где ће у једној вили, лишен сваког додира са светом, провести последње дане свога живота. С њиме су у изгнанство отишли само два сина му, једанаест харемских лепотица, два евнуха и шест слугу. Абдул Хамид се најпре опирао да иде у Солун, али кад су му саопћили, да је та одлука непроменљива, покорио се и мирно је ишао онамо, камо су га повели. Отпутовао је са својом маленом пратњом ноћу, засебним возом, понесавши са собом само најпотребније рухо, новац

и драгоцености. Отпутовао је под надзором једног генерала, једног пуковника, два официра и 16 жандарма. Скрушен није тражио ништа друго, до да му оставе живот и — имање. Прво су му за сада поштедили. И народна скупштина и врховни заповедник војске, Махмуд Шефкет, па, кажу, и сам нови султан, тврду су му веру дали, да ће му живот поштедети. Али се из табора оних, које је некада Абдул Хамид гонио, чују већ захтеви, да га треба ставити или пред верски или пред ратни суд. Не може се знати, да ли још неће ти захтеви превагнути задану веру...

Некадање пак присталице, доглавнике и саветника свргнутога султана гоне најокрутније. Издата је лозинка, да им у интересу слободе нема милости. Сви до једног морају погинути или провести живот у ропству и прогонству. Војнички суд, коме је стављено у задаћу, да за три дана донесе пресуду над 3 хиљаде присталица свргнутог султана врши своју задаћу необично брзо. За последња 24 сата погинуло је 200 официра, 200 подофицира, 50 војника, 70 хоџа и 40 шпијуна. Надир агу, врховног евнуха и првог саветника свргнутог султана, данас ће их обесити. Јуче је ухапшен и бивши велики везир Ћамил паша, кога, кажу, терете многе ствари.

Нови пак султан, Мухамед V., обавио је већ све формалности и заузео је отомански престо. Програм своје владавине обележио је у неколико реченица. Када је полагана заклетва, Мухамед V. је изјавио, да се поноси, што је он први истински падиша слободе. После заклетве је рекао: „Сврха ми је срећа народна“. Када му је прекјуче народ клицао, одговорио је са усклицом: „Живео народ!“ Када је пољубио пророков плашт рекао је скромно: Ја сам слуга устава: — Примио је већ и једног енглеског новинара, коме је рекао, да је он први Европејац, кога види од свога заточења, које је трајало скоро 33 године. Затим је истицао, како је свагда био пријатељ просвете, напретка и слободе. С помоћу свемогућег свагда ће ићи путем дужности и трудиће се, да према сваком буде правичан и поштен, па био то муслиман или ђаур. Био је свагда присталица устава и парламентарности. Пријатељ је и присталица младотурског покрета и у шеријату не види ничега, што би било у опреци са најпотпунијом политичком слободом. — Са таким султаном могу бити задовољни младотурци и све присталице устава и слободе. И ови га заиста свугде, у свима крајевима простране отоманске царевине славе и величају. Па добио је поздраве и честитања већ и са стране. Међу првима су српска влада, па француска, бугарска и др.

Ну пријатељима уставности, слободе и новога султана предстоје још знатне борбе. Врло многе присталице свргнутог султана успеле су да побегну из Цариграда и повукле су се у унутрашњост Мале Азије. Онамо је утекао и најмилији син Абдул Хамидов, Бурхан Един и сада прикупља чете, да пође против творца нова реда. Побуњених чета има и иначе. Из Адена јављају, да је Баршангли племе опустошило 20 села и потукло многе присталице нова реда. Према томе, још ћемо дуго слушати о немирима у Турској.

Парница због велеиздаје.

Расправа од 15 (28.) априла.

Преслушава се осми сведок Лука Матијевић. Приповеда како је помоћник оптуженог Миљевића рекао, да ће остати Србин, макар га за то клали и вешали. Вели, да ја код оптуженог Живковића видио „Новине“ „Српско Коло“ или „Србобран“ са сликом, под којом је стајало написано: Петар Јуришић, краљ Србије. За оптуженог Малобабића каже, да је наговарао његовог, Матијевићевог брата, да га убије ради овог сведочења.

Бранитељ др. Хинковић пита, да ли је оптужени Петровић посрбио којег Хрвата, кад вели за њега, да је ширио великосрпску пропаганду.

Претседник забрањује, да пита тако.

Испоставља се да није ни било год. 1908. скупштине у Ст. Селу, како је тврдио сведок Матијевић.

Оптужени Петровић хоће да растумачи један свој скупштински говор, кога је сведок Матијевић погрешно казао.

Претседник: Не допуштам вам, да критизирате исказ сведока.

Оптужени Петровић: Ја сам тада рекао, да ми немамо ни толико слободе, колко је има у Босни. Рекао сам, да нису те године заплењене новине, које славе султанов рођендан. Рекао сам, да су муслимански бегови пореклом Срби. — То у осталом тврди и мађарски историчар Калај. Мене је сведок тужио год 1907. У тужби је навео и тај мој говор. Али га тамо није приказао онако, како га је приказао овде.

Оптужени Малобабић побија такођер исказ сведока Матијевића. Он га до сад није ни познавао. Па како би онда наговарао његовог рођеног брата, да га убије. Изјављује, да ће га ради те потворе тужити.

Преслушава се девети сведок Лука Ожанић. Није чуо поклике: Живио краљ Петар, живила Србија. Никад није видио слику краља Петра. Станци су се одржавали ради избора за општинско веће.

Цувај: Је ли вама рекао Петровић, да ће овде завладати краљ Петар?

Сведок Ожанић: Не. То ми није рекао.

Цувај: Али сведок Малинац је рекао, да сте му ви то казали.

Сведок Ожанић: Ја му то нисам рекао.

Не зна, ко је говорио, да ће под Србију потпасти Босна, Херцеговина, Хрватска, Славонија, Црна Гора и део Румуније. Тако се, каже, говорило у народу.

Др. Хинковић: Али није доста казати: „чуло се“, „говорило се“. То није ништа.

Сведок Ожанић не зна шта да одговори.

Преслушава се десети сведок Никола Рожаковић, каже, да је чуо само то, како се за оптуженог Петровића рекло, како је к зао, да је Босна српска. Поричe остале наводе истражног записника. Вели, да је он Крањац и Хрват. Каже, да му нико није ничим претио, али он се ипак боји.

Затим долази једанаести сведок Станко Абрамовић. Чуо је од Хрвата, да Срби говоре „како ће Хрватска потпасти под Србију“. Кажу, да је тако говорио и оптужени Петровић.

Дванаести сведок Максим Поштић; каже, да је Србин православне вере. Он иначе воли сваког поштеног човека. Он је рекао у истражном записнику само то, да се народ боји ако цар умре. Каже, да нема бољег цара од Фрање Јосифа. Ништа друго није рекао.

Министарска криза у Угарској.

У политичким круговима данас се највише говори о томе, ко ће од мађарских политичара бити позван пред краља и шта је наследник престола говорио са министром Векерлом. Ни у једном, ни у другом погледу нису начисто. Држи се, да ће краљ позвати вође свију страна у мађарској коалицији, а осим њих још и Стевана Тису. Из аустријских политичких кругова чује се још, да ће позиве добити и Ладислав Лукач и гроф Хедервари. Када ће отпочети те аудијенције, не зна се. Али ће свакако први добити позиве претседници обе куће угарског сабора, а после њих одмах, по свој прилици министар Кошут. — О аудијенцији Векерла код наследника престола такође се не зна ништа. Занимљиво је пак, шта о тој аудијенцији пише један бечки и један франкфуртски лист. „Најес Винер Тагблат“ пише, како је Векерле једини од чланова коалиционе владе — осим Андрашија — сада био позван од наследника престола у аудијенцију. И то, и он први пут. Каже, да су чланови коалицине владе више пута покушавали, да се приближе наследнику престола, али безуспешно. Векерлова прекјучерања аудијенција може се протумачити тиме, да неће само у Угарској да створе нов владавински програм, него то сада хоће и владар. Векерле је задобио поверење престолонаследника од оног тренутка, када је отворено изјавио, да је присталица заједничке банке. — „Франкфуртер Цајтунг“ пак пише о некој „престолонаследничкој странци“. У тој странци, каже, има свакојаких. Истина настојава се, да се утецај те странке ограничи, али нико не сме отворено да се ухвати у коштац са господарима сутрашњег или прексутрашњег положаја. Њихов дах одува министре и кад год посредници донесу нову лозинку из главног табора: мењају своје политичко уверење. Па шта је данас нова лозинка? Велико-аустријски империјализам. У каквом ће се облику та Велика Аустрија или империјализам јавити иноземству, не зна се. Али је познат бар један део програма те престолонаследникове странке према Угарској. А то је: Уништење олигархије у угарском сабору. Да се осуијети Андрашијева изборна реформа, која иде за тим, да се ојача та олигархија. Да се спречи сваки војни уступак Мађарима. Да се ојачају немађарске народности, да би могле јача отпора давати Мађарима.

Потрес у Португалији.

Како јављају из Лисабона (у Португалији) био је недавно у околици Рибатаја земљотрес који је нанео силну штету и упропастио многе људе. До сад је из развалина извучено преко четрдесет мртвих људи, а врло је велик број рањеника. И у Сантарему и Авизу осетили су се такођер јачи потреси. За оне, који су пострадали од овог земљотреса одобриле су коморе кредит од 100 хиљада пириода.

Време.

Према телеграфском извештају од 29. априла, може се очекивати ветровито, хладније и на више места киша.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

На знање.

Молим да нико неда новца на менице на којима се налази мој потпис.

Ђока Мирковић
493 3 3 из Петроваца (Срем)

КРОМПИРА

ровк, рана, плава и бела, лука и арпацика, пуди вагонска најјефтиније 18 16 —

Александар А. Мудрок
Митровица (Срем)

80.000
ОПЛЕМЕЊЕНИХ БОСАНСКИХ ШЉИВА ЦРНИЦА

за расад од најкрупније и ванредно лијепе врсте, одликоване првом дипломом Земаљске Босанске Владе, те у Бечу и Пешти и сребрном медаљом на свјетској изложби у Паризу 1900 год. продаје.

Саво Т. Кујић
143 9 15 Брчка (Босна).

НОВУ РОБУ

можете добити само

У НОВОМ ДУЋАНУ

помодне мануфактурне робе

ЛАЗАРА ПОПОВА

У НОВОМ САДУ, у главној улици бр. 27. у кући Љубе Стефановића

За пролеће су приспели **нови, помодни пролетњи штофови, батисти, зефири, свиле за блузе, лаки листери** и друге најновије врсте тканине. За удавање цела опрема по јефтиној спуштеној цени.

Код мене можете пазарити робу најновију и најмодернију, зато што је ново отворена радња па је роба фришка, по врло умереној цени.

495 3 5

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду